

SCREENING FOR NYE
VÆRDIFULDE KULTURMILJØER
I KØBENHAVNS KOMMUNE

SAMMENFATTENDE RAPPORT - April 2022

FORORD

Den foreliggende rapport gennemgår resultaterne af en screening for eventuelle nye værdifulde kulturmiljøer, som Københavns Kommune i 2021 har igangsat som led i opdatering af kommuneplanen for Københavns kommune.

Formålet med en eventuel udpegning af værdifulde kulturmiljøer er at sikre steder og historier, der står som karakteristiske vidnesbyrd om Københavns centrale historie og udviklingstræk.

Målet er ikke at fiksere de pågældende områder i deres historiske udformning, men at regulere deres udvikling på en måde, så de væsentlige kulturspor gøres til et aktiv til glæde for fremtiden og med respekt for fortiden.

Rapportens første del omfatter en sammenfatning af screeningens resultater med en kort præsentation af de otte nye steder og historier, som anbefales udpeget som værdifulde kulturmiljøer.

I rapportens anden del er gengivet PlanScapes faglige overvejelser og anbefalinger i forbindelse med screeningen med en yderligere præsentation af centrale udviklingstræk for hver af de fire sammenfattende fortællinger, som danner den kulturhistoriske ramme omkring udpegningerne af værdifulde kulturmiljøer i København. Endeligt præsenteres mulige nye kulturmiljøer indenfor hver af disse fire fortællinger.

Rapportens tredje del sammenfatter screeningens vurderinger af hvert af forlagene til kulturmiljøer, som i forbindelse med screeningen er modtaget fra Københavns tolv lokaludvalg i 2021.

INDHOLD

Del 1: Sammenfatning		Københavnernes velfærd	86
Forord	2	Fortællingen om københavnernes velfærd	88
Sammenfatning	4	Værdifulde kulturmiljøer i kommuneplan 2019	89
Anbefalinger til nye kulturmiljøer	7	Udviklingstræk i københavnernes velfærd	90
Screening indenfor de fire fortællinger om København	11	Interesser i et nationalt, regionalt og lokalt perspektiv	93
Bruttoliste over 25 mulige nye kulturmiljøer	13	Fokusområder i screeningen	95
		Kvalificering og anbefaling af nye kulturmiljøer	95
Del 2: Screeningen i detaljer	14	Anbefalede kulturmiljøer	98
Baggrund og opgave	16	Andre kulturmiljøer på bruttolisten	100
Tilgang og metode	17	Perspektiver og ideer til fremtidige undersøgelser	110
Processen omkring screeningen	20		
Kvalificering og prioritering af forslag	22	København som metropol	112
Screeningens bruttoliste over mulige kulturmiljøer	24	Baggrund for fortællingen om København som metropol	114
Tendenser og fokuspunkter i København	26	Afgrænsning af fortællingen	115
		Kvalificering og anbefaling af nye kulturmiljøer	116
København som hovedstad	28	Anbefalet kulturmiljø	118
Fortællingen om København som hovedstad	30	Andre kulturmiljøer på bruttolisten	122
Værdifulde kulturmiljøer i kommuneplan 2019	32		
Udviklingstræk i København som hovedstad	33	Del 3: Forslag fra lokaludvalgene	124
Interesser i et nationalt, regionalt og lokalt perspektiv	35	Udpegningskriterier for nye kulturmiljøer	126
Fokusområder i screeningen	36	Forslag til nye kulturmiljøer fra lokaludvalgene	126
Kvalificering og anbefaling af nye kulturmiljøer	37		
Anbefalede kulturmiljøer	40	Forslag til nye kulturmiljøer fra Amager Vest Lokaludvalg	128
Andet kulturmiljø på bruttolisten	46	Forslag til nye kulturmiljøer fra Amager Øst Lokaludvalg	130
Perspektiver og ideer til fremtidige undersøgelser	48	Forslag til nye kulturmiljøer fra Bispebjerg Lokaludvalg	142
		Forslag til nye kulturmiljøer fra Brønshøj-Husum Lokaludvalg	148
København som havneby	50	Forslag til nye kulturmiljøer fra Christianshavn Lokaludvalg	154
Fortællingen om København som havneby	52	Forslag til nye kulturmiljøer fra Indre By Lokaludvalg	158
Værdifulde kulturmiljøer i kommuneplan 2019	53	Forslag til nye kulturmiljøer fra Kgs. Enghave Lokaludvalg	162
Udviklingstræk i København som havneby	54	Forslag til nye kulturmiljøer fra Nørrebro Lokaludvalg	166
Interesser i et nationalt, regionalt og lokalt perspektiv	57	Forslag til nye kulturmiljøer fra Valby Lokaludvalg	170
Fokusområder i screeningen	59	Forslag til nye kulturmiljøer fra Vanløse Lokaludvalg	174
Kvalificering og anbefaling af nyt kulturmiljø	60	Forslag til nye kulturmiljøer fra Vesterbro Lokaludvalg	180
Kulturmiljø på bruttolisten	61	Forslag til nye kulturmiljøer fra Østerbro Lokaludvalg	186
Perspektiver og ideer til fremtidige undersøgelser	62		
Produktionens København	64		
Fortællingen om produktionens København	66		
Værdifulde kulturmiljøer i kommuneplan 2019	67		
Udviklingstræk i produktionens København	68		
Interesser i et nationalt, regionalt og lokalt perspektiv	71		
Fokusområder i screeningen	71		
Kvalificering og anbefaling af nye kulturmiljøer	72		
Anbefalede kulturmiljøer	74		
Andet kulturmiljø på bruttolisten	82		
Perspektiver og ideer til fremtidige undersøgelser	84		

SAMMENFATNING

Introduktion

Københavns Kommuneplan 2019 udpeger 45 særligt værdifulde kulturmiljøer på tværs af fire overordnede fortællinger om byens udvikling og karakter. I denne rapport præsenteres en screening for nye værdifulde kulturmiljøer, som anbefales udpeget i den kommende kommuneplan som tilføjelse til de eksisterende udpegninger. Screeningen er gennemført som en del af en opdatering af de værdifulde kulturmiljøer i henhold til en beslutning i Kommuneplan 2019. Screeningen er gennemført af PlanScape for Økonomiforvaltningen.

Screeningen for nye kulturmiljøer opstiller på baggrund af en række faglige kriterier og fokusområder en bruttoliste med 25 mulige nye kulturmiljøer. Otte af disse vurderes i særlig grad at kunne bidrage med nye, væsentlige kulturhistoriske fortællinger om Københavns udvikling og supplere de eksisterende udpegninger. De otte miljøer anbefales udpeget som værdifulde kulturmiljøer i Kommuneplan 2024. Miljøerne er: Den tidligere militære barakby Ballonparken på Amager, boligbebyggelsen Bellahøj i Brønshøj, brokvarteret ved Ravnsborggade på Nørrebro, industriområderne i henholdsvis Nordvest, på Nordøstamager ved Uplandsgade, ved Lersø Parkallé i Bispebjerg og ved Vermundsgade på Nørrebro samt Københavns forsyning repræsenteret ved 11 spredte lokaliteter i kommunen.

Denne sammenfatning redegør først for screeningsmetode, herunder definitionen af et kulturmiljø, kriterierne for udpegnings- og projektets proces. Dernæst præsenteres de otte anbefalede kulturmiljøer. Til sidst redegøres der for hovedtrækkene i de fire overordnede fortællinger om København og de fokusområder i screeningen, der indenfor hver fortælling er repræsenteret på bruttolisten over mulige nye kulturmiljøer. Selve bruttolisten findes bagerst i sammenfatningen.

Kulturmiljøer i København

Kommuneplan 2019 definerer et kulturmiljø som: ”En aflæselig helhed af strukturer, anlæg, bygninger m.m., der samlet knytter sig til og formidler en fælles historie. Det kan være oprindelse, tidsepoke og/eller geografi, der har betydning for forståelsen af Københavns vigtigste fortællinger og udviklings-

træk”.

De fire vigtigste overordnede fortællinger om Københavns udvikling og historie, som beskrevet i kommuneplanen, er:

- København som hovedstad
- København som havneby
- Produktionens København
- Københavnerens velfærd

Kriterier for udpegnings-

For at et område kan udpeges som et kulturmiljø, skal det opfylde kommuneplanens seks udpegningskriterier. Et kulturmiljø skal:

1. rumme en væsentlig og fysisk aflæselig kulturhistorisk fortælling om en udvikling eller periode
2. relatere sig til en eller flere af de udvalgte fortællinger.
3. bestå af flere elementer, dvs. bygninger, strukturer, anlæg, veje, vand, beplantning mv.
4. omfatter et afgrænset område som kan rumme flere delområder, der tilsammen udgør en helhed
5. rumme en fortælling, der er mere end summen af de bærende elementer tilsammen
6. hæve sig over tilsvarende områder i kraft af det helstøbte miljø og/eller kvaliteten af bevaringsværdierne.

Med henblik på at fokusere screeningen på kulturmiljøer, der har etableret sig som væsentlige for Københavns udvikling i et lagt perspektiv, har arbejdsgruppen valgt kun at udpege kulturmiljøer der er mere end 50 år gamle.

Der har i forbindelse med screeningen været lagt særlig vægt på, at eventuelle nye udpegninger reelt skal bidrage med nye væsentlige kulturhistoriske fortællinger, som ikke allerede er repræsenteret i de eksisterende udpegninger, og at eventuelle nye kulturmiljøer skal høre til de bedste af sin slags, for at komme i betragtning. Endeligt er der i anbefalingen af nye kulturmiljøer i et vist omfang indgået en bedømmelse af blandt andet området sårbarhed overfor omdannelse, eksisterende beskyttelser og andre planfaglige hensyn med henblik på, at sikre

den mest hensigtsmæssige regulering af miljøerne.

Projektets proces

Screeningen har omfattet studier af kildematerialer, litteratur mv., men har også omfattet besigtigelser af en lang række potentielle kulturmiljøer. Samtidig har Københavns tolv lokaludvalg fremsat i alt 79 forslag til steder og temaer, som eventuelt kan udgøre nye kulturmiljøer. Den faglige vurdering af de fremsatte forslag fra lokaludvalgene fremgår af rapportens del 3. Screeningens mange forslag er blevet fagligt vurderet og kvalificeret til en bruttoliste med 25 mulige nye kulturmiljøer, der lever op til kommuneplanens udpegningskriterier og de fastsatte rammer for screeningen. Bruttolistens forslag er blevet prioriteret med henblik på at anbefale de miljøer, der i største grad supplerer de eksisterende udpegninger

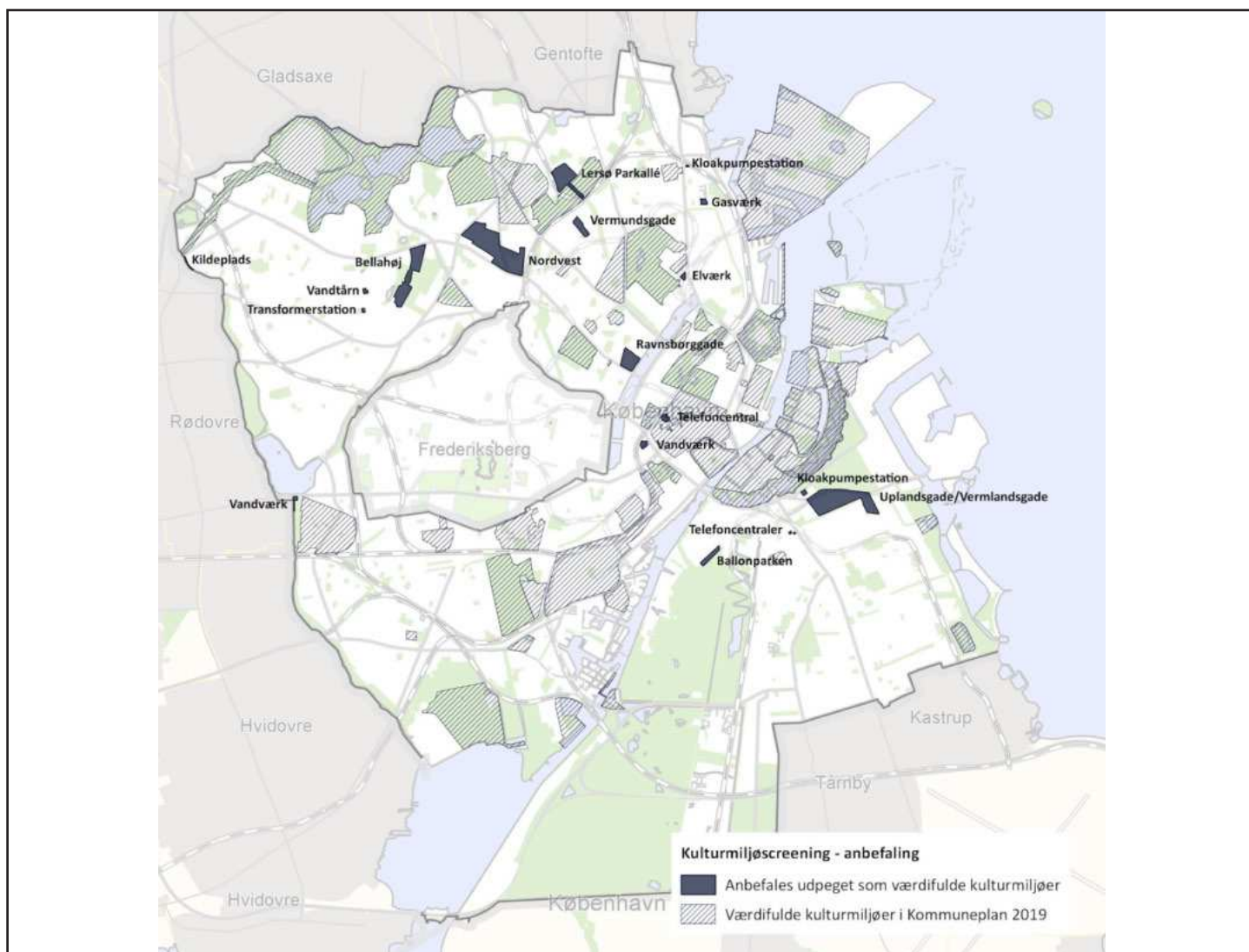
med nye og centrale kulturspor fra Københavns udvikling. I prioriteringen har der bl.a. indgået en vurdering af miljøernes integritet, udsagnskraft og afkodelighed, sårbarheder og bevaringsstatus.

På baggrund af prioriteringen anbefales i alt otte nye værdifulde kulturmiljøer til udpegning i Kommuneplan '24. Begrundelsen for prioritering af de enkelte forslag på bruttolisten fremgår af rapportens del 2.

PlanScape har gennemført processen i tæt dialog med projektets arbejdsgruppe, som foruden Økonomiforvaltningen har omfattet Teknik- og Miljøforvaltningen og Københavns Museum.

Transformestationen i Brønshøj blev opført i 1941 for at forsyne de store nye boligkvarterer i bydelen med strøm. Stationen er et typisk eksempel på Københavns Kommunes mange bygninger, der indgår i storbyens forsyning. Som del af et værdifuldt kulturmiljø, kommer bygningen og dens historie til sin ret som et vigtigt kulturspor, der vidner om Københavns historie og udviklingstræk.

Eksisterende udpegninger af værdifulde kulturmiljøer i Kommuneplan 19 samt forslag til nye kulturmiljøer.

København som hovedstad

- 1.1 Slotsholmen
- 1.2 Københavns Middelalderby
- 1.3 Fæstningsringen
- 1.4 Københavns nyere befæstning
- 1.5 Holmen inklusive Orlogshavnen, Nyboder, Holmens Kirkegård og Søkvæsthuset
- 1.6 Rosenborg Slot/Kongens Have
- 1.7 Frederiksstaden
- 1.8 Valby landsby
- 1.9 Hovedbanegården
- 1.10 Indre Bys universitetscampus
- 1.11 Nørre Campus
- 1.12 Christiania

Nye forslag:

- Ballonparken - Artillerivejs Barakkeby
- Brokvarterernes boliger Ravnsborggade

København som havneby

- 2.1 Christianshavn
- 2.2 Nyhavn
- 2.3 Slusen, Bådklubben Valby m.m.
- 2.4 Nordhavn

- 2.5 Langelinie
- 2.6 Sundby Sejlförening

Produktionens København

- 3.1 Rud. Rasmussens Snedkerier
- 3.2 Holger Petersens Tekstilfabrik
- 3.3 Den Brune og Hvide Kødby
- 3.4 Carlsberg og Glyptoteket
- 3.5 H.C. Ørstedværket
- 3.6 Refshaleøen B & W
- 3.7 Håndværkerbyen i Valby
- 3.8 Filmbyen i Valby
- 3.9 Novo-Novozymes fabrik

Nye forslag:

- Industriområde ved Vermundsgade
- Industriområde ved Uplandsgade og Vermlandsgade
- Industriområde ved Lersø Parkallé
- Industriområde i Nordvest

Københavnernes velfærd

- 4.1 Bispebjerg Hospital
- 4.2 Sundholm
- 4.3 De gamles By
- 4.4 Enghavevej/Bauehøj Allé

- 4.5 Genforeningspladsen
- 4.6 På Bjerget inkl. Grundtvigs Kirke, Bispeparken og kirkegården
- 4.7 Kvarteret ved Ellebjerg Skole inkl. idrætsareal, Frederiksholm Kirke og HF Frem
- 4.8 Tingbjerg
- 4.9 Sjællandsgadekvarteret inkl. Sjællandsgade Skole, badeanstalt, Simeons Kirke
- 4.10 Brumleby
- 4.11 Kartoffelrækkerne
- 4.12 Kildevældskvarteret
- 4.13 Vigerslev Haveby
- 4.14 Lersøparken inkl. haveforeninger
- 4.15 Valbyparken inkl. haveforeninger
- 4.16 Fælledparken og Østerbro Stadion
- 4.17 Assistens Kirkegård
- 4.18 Vestre Kirkegård

Nye forslag:

- Bellahøjhusene
- Københavns forsyning

ANBEFALINGER TIL NYE KULTURMILJØER

København som hovedstad - Ballonparken, Artillerivejs Barakkeby

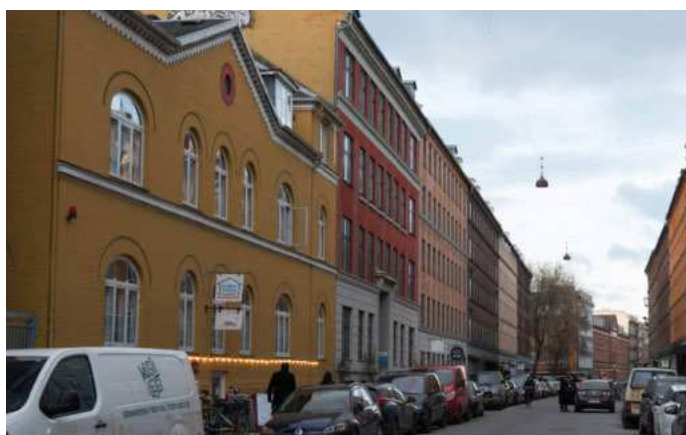
Artillerivejs Barakkeby er også kendt som ballonparken og blev udbygget i 1881 med knap 40 træbarakker til fast indkvartering af kanonbesætninger ved Faste Batteri og batterierne på Amager Fælled.

Barakbyen blev senere udvidet med en ballonhangar til Hærens observationsballoner, og området forblev i militær besiddelse frem til 1947 og overgik herefter til nøddindkvartering af bla. studerende.

Barakbyen er i dag stadig en velafgrænset og relativt velbevaret helhed, hvor bygningernes placering omkring de smalle gader og fraværet af trafik fremhæver området som en kulturhistorisk enklave i byen. Kulturmiljøet er derfor også direkte afkodeligt som et sammenhængende miljø, hvor de røde træbarakker umiddelbart viser den militære fortid. Områdets bærende bevaringsværdier omfatter de ubrudte rækker af barakker og den fredede ballonhal.

København som hovedstad - Brokvarterernes boliger - Ravnsborggade

Boligkarréerne omkring Ravnsborggade ved Nørrebrogade blev påbegyndt allerede i 1850'erne, men blev i al væsentlighed opført i de følgende to årtier. Byggeriet udnyttede grundene fuldt ud og gav plads til mange nye borgere i byen under ekstremt trange vilkår.

Boligkarréerne med deres baghuse ved Ravnsborggade er idag velbevarede og nogle af de karréer på brokvartererne, der bedst har overlevet saneringer-

ne af boligbyggerierne siden 1970'erne.

Kulturmiljøet bidrager med et væsentligt aspekt af fortællingen om København som hovedstad med et godt eksempel på den tætte bebyggelse, der opstod på brokvartererne, efter voldene blev opgivet efter 1865. Bebyggelsen er siden blev saneret, men er stadig et vidnesbyrd om de oprindelige tæt bebyggede brokvarterer.

ANBEFALINGER TIL NYE KULTURMILJØER

Produktionens København - Industriområde ved Vermundsgade

Ved Haraldsgade / Vermundsgade opførte Laur. Knudsen i 1922 et meget stort og moderne industrikompleks til fremstilling af elektriske artikler. Industrien blev udflyttet fra indre Nørrebro og forblev i komplekset frem til 1980'erne, hvor komplekset blev overtaget af blandt andre Skov- og Naturstyrelsen.

Kulturmiljøet er fint og relativt velbevaret eksempel på udflytningen og moderniseringen af den tradi-

onelle håndværksindustri fra brokvartererne til nye og mere tidssvarende faciliteter umiddelbart udenfor brokvartererne. Herunder er den arkitektoniske variation i byggeriet et tidstypisk vidnesbyrd.

Kulturmiljøet understøtter derfor den nyere del af fortællingen om Produktionens København med meget vigtige og karakteristiske kulturspor, der er umiddelbart afkodelige.

Produktionens København - Industriområde ved Lersø Parkallé

Området ved Lersøen var allerede i 1903 blevet udpeget som et muligt industriområde, og i 1920'erne blev der anlagt en ny vejstruktur i området med blandt andet Lersø Parkallé og den daværende Klædebo Parkallé.

Det meget karakteristiske industrikvarter på Lersø Parkallé blev udbygget i tiden 1940-60 efter en samlet udviklingsplan, der regulerede området's karakter

og arkitektur. Dette resulterede i et meget fint, lavt rødstensbyggeri i parklignende omgivelser med store træer og med Parkalléen som sin hovedakse. Området har med dets stadig aktive industrier og virksomheder beholdt denne karakter og fremstår som et meget tidstypisk eksempel på efterkrigstidens nordisk modernistiske industribyggeri, der matches i udtryk og skala af de omkringliggende boligkvarterer fra samme periode.

Produktionens København - Industriområde ved Uplandsgade og Vermlandsgade

Det udpegede kulturmiljø omfatter de bevarede dele af det oprindelige industrikvarter samt Amagerbanens tracé langs Uplandsgade, som var en vigtig forudsætning for, at industrikvarteret opstod.

I 1920'erne flyttede en del mindre industrier og værksteder ud fra brokvartererne til det nye industriområde. Området blev der mellem 1930 og 1960 præget af en lang række helt nye og industrier

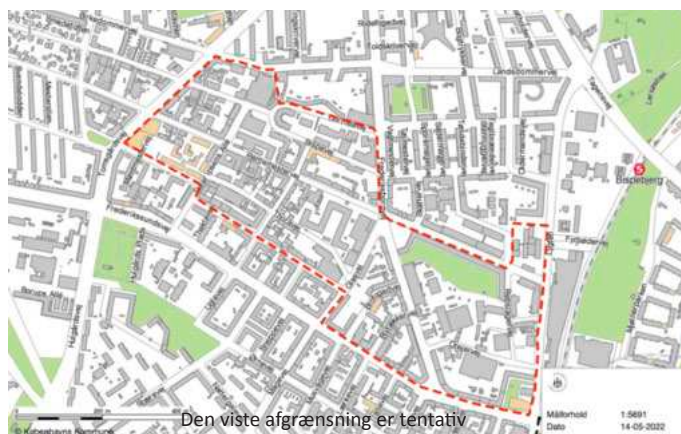
og produktionsvirksomheder indenfor helt nye og meget moderne industriområder; medicinalvarer, fødevarerindustri, elektronik og kemisk industri.

Området er dog i sin helhed stadig bevaringsværdigt og fremstår med de omkringliggende arbejderboliger på Amagerbro som autentiske omgivelser, som et klart vidnesbyrd om Københavns periode som en vigtig og moderne produktionsby.

Produktionens København - Industriområde i Nordvest

Industriområdet rummer en blanding af småindustri, håndværk, boliger mm., der er karakteristiske for Københavns lettere industrier, der fra slutningen af 1800-tallet flyttede til de yderste dele af brokvartererne og til de omkringliggende områder. Senere etablerede en række større virksomheder sig i området, herunder maskinfabrikken Tekno, Schous Fabrikker, metalvirksomheden Glud og Marstrand og Mejeriet Enigheden.

Området rummer idag en række fine eksempler på enkeltbygninger og funktionelle sammenhænge, der har været karakteristiske for de forskellige typer af virksomheder. Variationen og det uplanlagte, skaber kvarterets egenart.

Området bidrager med væsentlige temaer og kulturspor, der kan være med til at understøtte fortællingen om produktionens København gennem mere end 100 år.

FORSLAG TIL NYE KULTURMILJØER

Københavnerens velfærd - Bellahøjhusene

Det almennyttige boligbyggeri i Københavns indre forstæder nåede nye højder i 1950'erne. På Bellahøj i Brønshøj-Husum blev Danmarks første højhuse opført 1950-57. Det eksperimentelle byggeri af stål, beton og glas afprøvede nye, effektive metoder og satte gang i boligbyggeriet efter 2. Verdenskrig.

De 28 punkthuse er placeret efter solorientering, udsigtsforhold og slag-skygger fra nabohusene.

I alt rummer husene 1.300 lejligheder på ét til fem værelser og er placeret i parklignende omgivelser.

Bellahøjhusene repræsenterer et tidstypisk billede på udviklingen i Københavns boligstruktur i de indre forstæder. Samtidig er bebyggelsen et udtryk for de forskellige teoretiske overvejelser i midten af det 20. århundrede om, hvordan den moderne arbejder bør leve.

Københavnerens velfærd - Københavns Forsyning

Forsyningsinfrastruktur har været en forudsætning for Københavns udvikling. Det er en upågtet og kompleks historie, hvor en stor del af kultursporene ligger gemt i jorden i form af forsyningsnet til vand, gas, el, kloak og telefon.

Kulturmiljøet omfatter i alt 11 lokaliteter med bygningsstrukturer og tekniske anlæg, som står som velbevarede repræsentanter for denne væsentlige

historie. Flere af disse anlæg er allerede anerkendte som bevaringsværdige i kraft af deres arkitektoniske kvaliteter, som de kommunale værker ofte besidder. De er dog kun i begrænset omfang beskyttede med deres omgivelser og indgår ikke i en samlet fortælling. Sammen løfter disse steder dog centrale historier, som i de sidste 150 år har været forudsætninger for københavnerens velfærd, produktionens København og Københavns udvikling som metropol.

SCREENING INDENFOR DE FIRE FORTÆLLINGER OM KØBENHAVN

Kommuneplanen definerer fire overordnede fortællinger om Københavns udvikling og historie. I det følgende beskrives hver af de fire fortællinger sammen med de fokusområder i screeningen, der er repræsenteret med kulturmiljøer på bruttolisten. Fokusområderne er væsentlige, overordnede udviklingstræk indenfor byens historie, funktioner, demografi og byudvikling.

Fortællingen om København som hovedstad

Den første af kommuneplanens fire overordnede fortællinger handler om de mange kulturspor, som Københavns historie og byens rolle som regerings- og administrationsby siden middelalderen har efterladt. Disse væsentlige kulturspor er afspejlet i de 12 eksisterende værdifulde kulturmiljøer, der er udpeget under temaet *København som hovedstad*. Fortællingen synes med disse udpegninger at være dækket med de helt centrale historier og steder.

Garnisonsbyen

Det første af screeningens fokusområder er byens rolle som landets største og vigtigste garnisonsby. Byens mange tidligere kaserner er vigtige vidnesbyrd om denne del af byens historie; ikke mindst fordi kasernerne alle er opført af Københavns Kommune, som havde indkvarteringspligten for byens garnison helt frem til 1950'erne. *Den lille militære barakby, Ballonparken, på Amager blev anlagt af kommunen, og anbefales udpeget som kulturmiljø som repræsentant for denne centrale historie. Svaneøllens Kaserne indgår desuden på bruttolisten som muligt nyt kulturmiljø.*

Hovedstadens afledte funktioner

Det andet fokusområde i screeningen er Københavns status som landets finansielle og erhvervs-mæssige center gennem århundreder. Indenfor dette emne findes rundt om i byen eksempelvis en række store handelshuse, hovedsæder for store, nationale virksomheder, banker, forsikringsselskaber og organisationer. Disse erhvervssektors historie afspejles også i mange af de rige byhuse med store arkitektoniske kvaliteter til byens velstillede borgerskab, som findes i kvartererne rundt om. Tilsvarende er dele af det indre København præget af byens

rolle som regionens og til dels hele landets rolle som den centrale handelsby og kulturelle center. Her har København en historisk og unik karakter med eksempelvis Strøget og indre bys mange teatre, biografier og andre kulturelle tilbud. *Screeningen anbefaler ikke nye udpegninger af kulturmiljøer inden for dette fokusområde, men Strøget indgår på bruttolisten som et muligt nyt kulturmiljø. Strøget er desuden omfattet af udpegningen af Middelalderbyen.*

Brokvarterernes boliger

Det tredje fokusområde er historien om brokvarterernes traditionelle, tætte og trange boligbebyggelser med de mange baghuse, som prægede en stor del af Københavns boligmasse frem til århundredeskiftet. *Området omkring Ravnsborggade på Nørrebro illustrerer denne historie og anbefales udpeget som kulturmiljø. Derudover indgår Nansensgadekvarteret og Gammelholm på bruttolisten over mulige nye kulturmiljøer.*

Fortællingen om København som havneby

Én af de centrale forudsætninger for, at København har kunnet udvikle sig som både hovedstad og storby, har været byens havn. København som havneby udgør derfor en selvstændig fortælling, som har afsat en række markante kulturspor på byens mange havneområder. I alt seks værdifulde kulturmiljøer er allerede udpeget under denne fortælling. Kulturmiljøerne er repræsentative for havnens lange historie og meget forskellige funktioner. Christianshavn, Nyhavn og Nordhavn er udpeget som væsentlige vidnesbyrd om Københavns rolle som landets ubetinget største og vigtigste gods- og passagerhavn i tiden fra 1500-tallet og frem til 1950'erne. Tilsvarende er havnens rekreative funktioner sikret gennem udpegningen af flere sejlkubber og lystbådehavne. Endeligt er flådens lange anvendelse af Københavns Havn som sin vigtigste base sikret gennem en udpegnings af Holmen under fortællingen om København som hovedstad.

De "sorte" havne

Fokusområdet i screeningen af Københavns som

havneby er de store havne til byens gas- og kraftværker og til fyring i byens mange industrier, som blev anlagt som følge af samfundets omstilling til kul og gas fra midten af 1800-tallet. I 1930'erne opførte man en ny havneø; Prøvestenshavnen eller Benzinøen, som er den eneste af disse "sorte" havne, som fortsat er bevaret, og stadig er i brug. Prøvestenshavnen indgår på bruttolisten over mulige nye kulturmiljøer.

Fortællingen om Produktionens København

Havnens historie hænger uløseligt sammen med Københavns rolle som en vigtig industriby. Den samlede fortælling om Produktionens København har fokus på byens industrialisering fra 1840'erne og frem til 1960'erne. Der er udpeget ni værdifulde kulturmiljøer under denne vigtige fortælling. Der er her særligt tale om karakteristiske enkeltvirksomheder fra forskellige brancher og perioder, der har kendetegnet industriens udvikling i København.

Udflytningen af industrien

Industriproduktionen havde trange kår i Middelalderbyen og senere på brokvartererne. Bogstaveligt talt. Efter indlemmelsen af nye områder i kommunen ved århundredeskiftet blev der derfor udlagt egentlige industrikvarterer i de nye bydele, og screeningens fokusområde vedrører disse kvarterer. Dette gjaldt ikke mindst på det nordlige Amager, på de ydre dele af Nørrebro og i Bispebjerg. Her flyttede nye industrier ind i nye typer af fabrikker, der var målrettet moderne masseproduktion. Et andet karakteristisk træk ved mange af de nye industrier var, at man fremstillede helt nye og teknologitunge typer af varer indenfor eksempelvis den kemiske og elektriske industri samt medicin- og fødevarerindustrien.

Disse samlede industrikvarterer har kendetegnet udviklingen i en række af de nye bydele. Selvom byudviklingen og omdannelserne af tidligere erhvervsområder ændrer områdernes karakter, står de samlede industrikvarterer flere steder som vidnesbyrd om Københavns rolle som industriby.

Der er ved screeningen anbefalet fire af disse kvarterer, der repræsenterer et udsnit af de karakteristiske perioder og brancher foruden den særegne og tids-

typiske industriarkitektur. Det drejer sig om kemi-, fødevarer- og medicinalindustrien på Amagerbro, en elektronikvirksomhed ved Haraldsgade, manufakturvirksomhederne på Lersø Parkallé og endeligt et stort industriområde i Nordvest, som har rummet både små og store virksomheder.

Fortællingen om Københavnerens velfærd

Temaet om Københavnerens velfærd er den fjerde og antalsmæssigt mest omfattende af de fire overordnede fortællinger. Temaet fokuserer gennem sine 19 værdifulde kulturmiljøer på københavnerens boliger og offentlige funktioner, der har skullet sikre borgernes velfærd og sundhed, med hovedvægten på tiden efter midten af 1800-tallet.

Nye finansierings- og ejerformer

Prisen på boliger har altid været et emne i København og er derfor også et fokusområde i screeningen. Ad flere omgange fra århundredeskiftet og frem til 1950'erne blev der introduceret forskellige økonomiske støtteordninger og byggeprogrammer, der skulle afhjælpe den konstante mangel på boliger i København. Byggeforeningerne, villaerne, andelsboligerne og de mange almene boliger står i dag som karakteristiske vidnesbyrd om udviklingen på boligmarkedet i København og har sat sine særegne arkitektoniske og byplanmæssige træk på byen. Dette gælder ikke mindst for de meget store udvidelser af København, som blev gennemført i tiden 1930-60 i samarbejde mellem kommunen og forskellige boligforeninger. Her blev der arbejdet med byplanlægning i den helt store skala med tusindvis af nye boliger i store samlede bebyggelser, som stadig præger mange kvarterer.

Tolv kulturmiljøer er på bruttolisten repræsenterer disse væsentlige aspekter af københavnerens boliger og byens udvikling. Bellahøjhusene sammenfatter, som en meget fin repræsentant, idealet om den moderne bolig til den moderne arbejder og anbefales udpeget som værdifuldt kulturmiljø.

En mulig fortælling om København som metropol Det har været et særskilt formål med screeningen at afdække behovet for at supplere de eksisterende fire fortællinger med en eventuel ny, femte fortæl-

ling. Her peger screeningen på muligheden for en særskilt fortælling om Københavns særlige udvikling som storby eller metropol, da Københavns eksplosive vækst siden århundredeskiftet har skabt helt nye strukturer med nye decentrale bydelscentre og ny infrastruktur, der har forbundet byen på nye måder.

Københavns Forsyning, Strøget, Blegdamsvejs ting- og arresthus samt S-banen ved Nørrebro Station indgår på bruttolisten som repræsentanter for den

mulige, nye fortælling om København som metropol, men miljøerne kan også alle udpeges under de eksisterende fire fortællinger. Da kun Københavns Forsyning anbefales udpeget, vurderes det, at der ikke er basis for en ny, selvstændig fortælling i kommuneplanen. Forsyningen anbefales i stedet udpeget under fortællingen om Københavnernes velfærd.

BRUTTOLISTE OVER 25 MULIGE NYE KULTURMILJØER UDPEGET SOM LED I SCREENINGEN

København som hovedstad

Høj prioritering – anbefales udpeget i kommuneplanen

- Ballonparken (Artillerivejs Barakkeby)
- Brokvarterernes boliger - Ravensborggade

Høj prioritering – anbefales ikke udpeget af planmæssige hensyn

- Svanemøllens Kaserne og Vognmandsmarken

Middel prioritering

- Nansensgadekvarteret

Lav prioritering

- Gammelholm

København som Havneby

Middel prioritering

- Prøvestenen - Benzinøens nordlige del

Produktionens København

Høj prioritering – anbefales udpeget i kommuneplanen

- Industriområde ved Uplandsgade/Vermlandsgade
- Industriområde ved Vermundsgade
- Industriområde ved Lersø Parkallé
- Industriområde i Nordvest

Lav prioritering

- Arbejderboliger til B&W ved Sverrigsgade

Københavnernes velfærd

Høj prioritering – anbefales udpeget i kommuneplanen

- Bellahøjhusene

Middel prioritering

- Jyllandshusene på Rundholmen
- Folehavekvarteret
- Epidemihospitalet Øresundshospitalet
- Svenskehusene ved Ellebjerg
- Boligkvarteret omkring Husum Vænge og Humlevængtet i Husum

Lav prioritering

- Byggeforeningsvillaeerne på Degnemose Allé
- Den Engelske Haveby
- Bispebjerg Park Allé
- Byggeforeninger i Valby

København som metropol

Høj prioritering – anbefales udpeget i kommuneplanen under fortællingen Københavnernes velfærd

- Københavns forsyning

Middel prioritering

- S-banen ved Nørrebro Station

Lav prioritering

- Strøget
- Blegdamsvejs ting- og arresthus